

הלכות קריאת ספר תורה סימן קלח

לקרא כהן אחר (כל) לתורה (מרדכי פרק הקורא עומד ואגור): **יב** יעיר (מג) שפלה כהנים, אם יש (מר) ישאל אהר בניהם, אותו ישאל קורא ראשון (מה) מפני דרכי שלום. וְכֹל שְׂאִין בָּהֶם יִשְׁרָאֵל כְּדֵי סְפוּקָם או שְׂאִין שֶׁם יִשְׁרָאֵל כָּלֵל, קורא אחר כהן, שְׂאִין שֶׁם מְשׁוּם פָּגַם, שֶׁהֵחֵל יוֹדְעִים שְׂאִין שֶׁם אֵלָא כְּהֵנִים; והוא הדין לעיר שפלה לויים: **יג** אם קטן קורא בתורה בעבור, בסימן רפב. אם אין כהן אלא סומא או שאינו בקי, בסימן קלט: **יד** בני-אדם (מו) החבושין בבית-האסורין, (מו) * אין מביאין אצלם ספר-תורה (מו) אפלו בראש-השנה ויום-הכפורים: הגה והנינו דוקא בשעת הקריאה לבד, אבל אם (כז) מכינים לו ספר-תורה (מט) יום או יומים קדם, מתר (אור זרוע, הגהות אשרי פ"ג דברכות). (ב) * ואם הוא אדם

באר היטב

לצביו אסור, מ"א: (כל) לתורה. וה"ה לוי ש"ץ יכול לקרא לוי אחר לתורה, פ"ח, וכן הקונה מצות אם הוא כהן, יכול לקרות לכהן אחר.

באור הלכה

* אין מביאין וכו'. המקור הוא מירושלמי המובא בבית-יוסף וזה לשונו שם: בכל אהר את אמר הלך אצל תורה, וכאן את אמר מוליכין את התורה אצלן ודחינו מה דאיתא ביטא, פרק בא לו חזן הנקנס: נותן הספר-תורה לראש הנקנס והראש לסגן והסגן לכהן גדול; אלא על-ידי שהם בני-אדם גדולים, התורה נתעלה בהם וכו', ע"פ שם בבית-יוסף. ובאמת הדבר המורה, דהירושלמי מירי פשאפשר לילך למקום שהספר-תורה נמחה, ולקח וזולו הוא כשמוליכין ספר-תורה אצלן, מה ש'אין כן בזה שאנוסים הם ורוצים לקיים מצות קריאת התורה, למה לא נביאם אלהים, מאי וליתא הוא לספר-תורה כשבני-אדם מקדיחין אחריה לקרות בה אם נביאם אלהים כיון שכהן אינם יכולים לילך אחריה; אחר-כך מצאתי בפרי חדש שתמה גם-כן בזה, ובאמת כן הוא דעת האור זרוע, דחולקה מתר להביא ספר-תורה אצלו לקרות בה משום דאנוס הוא, וכמו שכתב בדרכי-משה משמו; ובאור זרוע גופא מבאר טעמו וזה לשונו: דאם לאותם מביאים בעבור כבודם, לזה שאנוס כל-שכן שמביאים לביתו, ע"פ שם. ולפי זה, הוא הדין בחבושים בבית-האסורים, דמאי ש'אן. ולדינא נראה, דאפלו להמךדי דאוסר ספר-תורה באנוס, אינו מירי כי אם ביחידים החבושים ורוצים להכניף עשרה שם לקריאת התורה, בזה אוסר ונדלא כאור זרוע דמשמע שם דמתיר חולקה להכניף עשרה שם ולהביא הספר-תורה אצלו, ומשעם דמן הדין יש לומר דאין חל על חיד מצות קריאת התורה בזמן ש'אין יכול לילך לבית-המדרש, אבל כשיש שם עשרה, כיון דחל עליהם חובת קריאה והם אינם יכולים לצאת משם ויליף אתריה, גם המךדי מודה דצריך להביא להם ספר-תורה לקרות בה. ומצאתי בבליה רבה שגם הוא פתב לחד תרועא דהמךדי לא מירי כשיש שם עשרה. כן נראה לענייני דעתי לדינא: * ואם הוא אדם חשוב וכו'. ע"פ במשנה בורנה במה שכתבנו, דדוקא אדם חשוב בתורה, והוא מהג"ר"א בשם תשובת מהר"ם פאדוה, וע"פ שם שמקורו מהירושלמי מהא דפרקי' שם מריש-גלותא אף דהוא בנדאי מהחשובים והעשירים, אלמא דדוקא חשוב בתורה בעינו. וראיתי בתשוב"ז קטן סימן קטש שכתב בהפך מזה וזה לשונו:

לתורה ונתקנה המצות הוא כהן או לוי, (לו) יכול לצוות לקרות לכהן או לוי אחר ואין כזה משום פגם, ששהכל יודעין שהדבר הוא לכבוד אחרים: **יב** (מג) שפלה כהנים וכו'. והנינו דוקא כשאין שם גם-כן לוי כלל, ש'אין יכולין להתקיים כפסדר שתקנו חז"ל, ועל-כן טוב לשנות מפני השלום, אבל אם יש שם עוד לוי אהר, יקרא כפסדר המשנה (לו) כהן לוי ישאל, ויאחר-כך את השאר יקרא כהנים: (מד) ישאל אהר בניהם. אבל אם יש (לט) שני ישאלים, וכל-שכן יותר, הוא בכלל מה שכתב השלחן-ערוך אחר כך 'ש'אין בהם ישאל כדי ספוקם', ועל-כן יקרא הפהן בתפלה, (לז) וגם יקרא הפהן במקום לוי, ויאחר-כך יקרא הישראלים, ויתר (מ) כהן לוי וישאל, ויאחר-כך עוד כהן לוי וישאל, וכהן קורא שביעי, וכל-שכן יתר עליות הנוספות: (מה) מפני דרכי שלום. שלא יאמר כל אהר: למה אהר קורא ראשון יותר ממני. והוא הדין כשיש רק לוי אהר בעיר שפלה כהנים, אותו לוי קורא ראשון מהאי טעמא. אם אין שם אלא כהנים (מא) ולויים, יקרא כהן אחר כהן בהפסק לוי בינתים. כהן שהוא אבל ואין כהן אחר בבית-הנקנס, בשבת מתר לקרא לכהן, שלא יהיה נראה פאבלות כפרהסנאי⁶¹, ובהל לא יעלה, דאבל אסור בדברי-התורה⁶². ומפל מקום, בין בחל ובין בשבת, יותר טוב שיצא מתחלה מבית-הנקנס⁶³ ויקרא וישאל וילוי במקום כהן [א"ר ושאן]: **יד** (מו) החבושין בבית-האסורין. והוא הדין לחולה. (מז) ויש חולקין בכל זה, כיון דאנוסים הם. (מח) ובפרשת 'זכור' שהוא דאורניתא, בודאי יש להקל⁶⁵. (מט) ואפשר דהוא הדין גם בפרשת פרה: (מו) אין מביאין וכו'. כדי לקרות⁶⁶ בה בעשרה⁶⁷, והטעם: שזולו הוא לספר-תורה להוליכה אל אנשים שצריכין לה⁶⁸, כי כבודה שילכו אנשים אליה. וע"פ בבאור הלכה שכתבנו, דדוקא כשאין שם עשרה, אבל כשיש עשרה חבושים, מתר⁶⁹: (מח) אפלו בראש-השנה ויום-הכפורים. ומה שהולכין מבית-הנקנס מנין אנשים לאיזה בית ונוש'אין ספר-תורה עמהם כדי לקרות שם, ודאי אינו נכון⁷⁰, דהא אפשר להם לשמע הקריאה בבית-הנקנס [א"ר]. ויש (מה) שמצדדין עליהם זכות: משום שקל אהר רוצה בעצמו לעלות בתורה בימים האלה; אבל אין זה מספיק לזולו כפספר-תורה משום זה לטלף-לבית-הנקנס, ובקרט בימים הנוראים שמונה למכר מצות, על-פירב גורמים בזה הפסד להקנסות של צדקה. אך אם גם הם מוכרין המצות ומתנבזה עליהן ההקנסה של צדקה, (מו) מסתברא ש'אין להתחירי בזה; ומפל מקום מה טוב אם יוכלו לקבוע שם מקום לספר-תורה על איהן זמן קצר, ויבדקמה: (מט) יום או יומים⁶². והאחרונים (מו) הסכימו, דהוא הדין אם הכין ימקלו לספר-תורה באותו יום שבה אנה שם יום או יומים דשפיר דמי, (מח) וכלבד שפיניחה שם במקום שחכין קדם ש'אין לקרוא, ובשעת הקריאה יוציאנה ויקרא שיהא ואחר-כך יתזרנה לשם, דאז אין מנכר שהכתמה היתה לצורך קריאה בלבד⁶³, (מז) אלא שכתב דירתה כבאן לאותו זמן⁶⁴: (ב) ואם הוא אדם חשוב. ורצה לומר, (ג) גדול בתורה, דאדרבה, התורה מתעלית על-ידי אנשים גדולים ולא זולו אצלה.

שער הציון

(לו) שני נקנסת הגדולה ונתלת-צבי וט"ו ומגן-אברתם, דלא כרש"ל: (לב) נתלת-צבי וט"ו ואלה רבה, דלא כלבוש ומגן-אברתם שכתבו דיאחרו הפהן, דבלא הכי למאן דאמר קרימת כהן דאורניתא, דין השלחן-ערוך רפיו מאד, ע"פ מגן-אברתם: (לז) כן מסקנת האלה רבה וטכי מסתפר, ודלא כט"ו דמשנה שנים לאחר, וכך פתב בשלחן-עצירישיט: (לח) כן פתב המגן-אברתם: (מ) אחרונים: (מא) ואפלו אין שם אלא רק שני לויים⁶⁴, גם-כן יקרא הפהן מתחלה ואחר-כך לוי ואחר-כך עוד הפעם כהן ואחר-כך לוי, ויתר העליות ושילמו ככהנים, ודלא כט"ו דסבירא לה דבעיני לויים דינא הוא דלוי קורא ראשון מפני דרכי שלום, דהרי בשנים גופא ש'אן דלמא אחי לאנצווי ושלחן-עצירישיט, וכן משמע בדברי באלה רבה: (מב) הנינו מה שהובא בדרכי-משה בשם אור זרוע דמקל לחולה, והובא במגן-אברתם: והוא הדין לחבושים דגם-כן אנוס הוא, כמו שכתב בספר שמונה-המאור ובאלה רבה: (מג) מגן-אברתם: (מד) חיי-אדם: (מה) מגן-גבורים: (מו) ע"פ בית-יוסף בשם מהר"ם קריאה יוציאנה ויקרא שיהא אהר קבול התורה⁶¹: (מז) מגן-אברתם ואלה רבה: (מח) כן משמע מתשובת מהר"ם פאדוה, ע"פ שם, וכן כתב בספר יד אהרן: (מט) מהר"ם פאדוה וט"ו: (נ) הג"ר"א מהתשובת מהר"ם פאדוה, ולאפוקי סתיו וממנה לשננה, ע"פ שם בתשובה, וראיה מריש-גלותא דמקשה הירושלמי:

הלכות קריאת ספר תורה סימן קלה

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק מה]

שלא יהיה נראה כפאלולה בפרהסיא⁶¹.

לברך על קריאת 'זכור' לבדה, וכן הכריע בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סי' רכא), משום שיתכן שלא תיקנו לברך אלא דוקא אחרי קריאת השבעה קראים ואחריה קריאת 'זכור' [וכגד מפטיר], אמנם הגר"ש וואזנר הורה (תשובות והנהגות ח"ג סי' רכא) שאף אם עדיין לא שמעו את קריאת פרשת השבוע אפשר לברך על קריאת 'זכור', וכן כתב בשו"ת ציץ אליעזר (חט"ו סי' כא) שעל קריאה המחוייבת מדאורייתא מברך לפניה ואחריה גם בקריאת חד גברא. ואם חלק מהמנין כבר קרא פרשת זכור, דעת הגר"ש אלישיב (הלכות פורים עמ' ו) שרק אם יש שם שבעה אנשים שעדיין לא שמעו את הקריאה יכול לברך, ודעת הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה שצד) והגר"נ קרליץ (אגרת הפורים שם הע' יג) שיברך רק באופן שיש רוב עשרה שלא שמעו קריאת זכור, ודעת הגר"מ פיינשטיין (שמועות משה סי' תרפה אות ב) שאין להוציא אם אין עשרה או לכל הפחות רוב שלא שמעו.

[משנב ס"ק מז]

כדי לקרות⁶² בה בעש"ה⁶³ וכו', אלא אנשים שצריכין לה⁶⁴.

56) וספר תורה פסול, הסתפק הדעת קדושים (יו"ד סי' רפב ס"ק א) אם מותר לטלטלו ממקום למקום. ודעת שו"ת נודע ביהודה (א"ח סי' ט) שספר תורה פסול קדושתו עליו [וראה בהגהות גדולי הקודש על הדעת קדושים שם, שדייק מדברי הרמב"ם (פ"י מהל' ספר תורה) שרק בספר תורה כשר נוהגים קדושת ספר תורה].

57) ולענין מקום ישוב שאין בו ספר תורה, כתב לקמן (סי' קמג ס"ק ט) שנכון לקרוא בחומש בלא ברכה, כדי שלא תשתכח תורת קריאה. ולא יקרא לעולים בשם, אלא השליח ציבור יקרא לפניהם הכל בקול רם.

58) ואף להוליכה עם הארון, כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סי' צא) שפשוט שאסור.

ובית הכנסת שיש להם ספר תורה אחד, ובאחד מבתי העיר יש ספר תורה נוסף, ורוצים להביאו לבית הכנסת ביום שקוראים בו בשני ספרי תורה, כתב בשו"ת פני אהרן (סי' יד) שמותר להביאו, ומשום שכשמביאים אותו למקום הקריאה כדי לקרוא בו, התורה מתעלת בזה.

[משנב ס"ק מח]

אבל קשיש עש"ה חבושים, מתר⁶⁵.

59) ובאופן שהציבור כולו אינו יכול להתפלל בבית הכנסת מפני הצינה, דעת שו"ת בית שערים (א"ח סי' מח) שמותר להביא ספר תורה בשעת הקריאה, ועדיף מעשרה חבושים, שכיון שכל הציבור אנוס, שקול כבוד הציבור כבוד התורה.

[משנב ס"ק מא]

נדאי אינו נכון⁶⁶.

60) ולהוציא ספר תורה מחדר לחדר בבית הכנסת, דעת הגר"א (מעשה רב אות קט) שאסור. מאידך, דעת השו"ת בית שלמה (א"ח סי' לד) ושו"ת בית שערים (א"ח סי' מח) ושו"ת רמ"ץ (א"ח סי' טז) ומטה יהודה (מהר"י ע"א,ש, תקפד אות ג) שכל שהוא בתוך בית אחד מותר לטלטל מחדר לחדר, וכן כתב הדעת קדושים (יו"ד סי' רפב ס"ק א) שמסתבר שמותר, אכן הדעת קדושים (שם) הוסיף, שמי"מ טוב למטטל לטלטל בחדרים כל מה שאפשר, וכן כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' קמג) שאף אם המתפללים בעזרה הגיעו לקריאת התורה, ראוי להמתין שיסיימו המתפללים בבית הכנסת תפילתם, ולא יטלטלו הספר תורה לעזרה [וראה שו"ת הר צבי (א"ח ח"א סי' עא)].

[שעה צ"ס ס"ק מו]

עין בית-יוסף בשם מהר"ק בש"ש ט על כיוצא בזה, שנהו נקרא כבוד התורה⁶⁷.

51) וכן מי שקוראים אותו בכל פעם לעליית 'שלישי', ואירעה לו אבילות, כתב השו"ע (יו"ד סי' ת ס"א) שבכגון זה אירע לר"ת, ולא קראו החזן ועלה הוא מעצמו, ואמר שכיון שהורגל לקרותו לעליית שלישי בכל שבת, הרואה שאינו עולה אומר שבשביל אבילות הוא נמנע, והרי זו אבילות בפרהסיא. מאידך, דעת שו"ת מהרש"ל (סי' עא) שאף בשבת אין לו לעלות לתורה, וכתב השערי אפרים (שער ח סק"א) שכן נהגו.

וכן לגבי אבל שהוא בעל ברית, דעת שו"ת מהרש"ל (שם) והט"ו (יו"ד שם ס"ק א) והנחלת שבעה (סי' יז) שאינו עולה לתורה, ודעת הפר"ח (לקוטי יו"ד סי' ת) שיעלה לתורה כיון שלמנהגינו שעושים 'מי שברך' לאבי הבן כשעולה לתורה, אם לא יעלה יהיה זה אבילות בפרהסיא, ודעת הכנסת הגדולה (שיירי כנסת הגדולה על הטור סי' ת אות ח) שאף בומנינו לא יעלה לתורה, ובספר שלמי ציבור (דיני אבילות סי' ד אות ד) כתב שאפשר שהפר"ח מדבר באופן שהברית מילה בבית הכנסת, ובוה לא יחלוק הכנסת הגדולה. והדרך החיים (דיני קריאת התורה דין לאיזה אנשים שאין קורין אפילו הוא כהן אות ח) כתב שהנהגים לקרוא לעלות לתורה אין למחות בידם, והשערי אפרים (שם) הכריע כדברי המחמירים, ובשו"ת דת אש (סי' ו, הביאו הפתחי תשובה סי' ת ס"ק ה) כתב, שכל חיוב לעליה לתורה יעלה. וכתב הקצושי"ע (סי' ריט ס"ב) שטוב שלא יהיה בבית הכנסת בשעת קריאת התורה, וכן דעת הגר"נ קרליץ (יד בקריאת התורה סי' כב ס"ה).

וחתן שהוא אבל, כתב השדי חמד (מערכת חתן וכלה אות טז) שנותנים לו עליה כנהוג. ולדעת השו"ת דת אש (שם) כל חיוב לעליה לתורה יעלה, וכתב בשו"ת עצמות יוסף (סי' יח) שלדברי השו"ת דת אש, אף בנולדה לו בת והמנהג לעלות לתורה ולקרות שם, יעלוהו לתורה, ולמעשה, דעת הגר"נ קרליץ (יד בקריאת התורה שם) שטוב שלא יהיה בבית הכנסת בשעת קריאת התורה.

[משנב ס"ק שם]

ובחל לא יעלה, דאבל אסור בקריאת⁶⁸ וכו', שיצא מתחלה מבית הכנסת⁶⁹.

62) ובתשעה באב בשחרית, כתב השערי תשובה (סי' תקנד ס"ק א) שיכול האבל לעלות לתורה ולהפטיר, משום שכולם אסורים בתלמוד תורה כמותו, ודעת הגר"ח פלאגי (ספר חיים סי' לו אות יב) שהאבל יעלה רק אם יש לו הכרח בכך.

63) והומן שיש לצאת מבית הכנסת, כתב הקצושי"ע (שם) שהוא קודם הוצאת הספר תורה, מאידך, כתב השערי אפרים (שם סק"ט) שיצא קודם התחלת הקריאה.

[שעה צ"ס ס"ק מא]

ואפלו אין שם אלא רק שני לויים⁶⁴.

64) ואם יש בבית הכנסת שני ישראלים והשאר לויים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' מ) שיעלו הישראלים לתורה בתחילה, כיון שדברי השעה"צ נאמרו רק בלויים וכהנים שיש בהם דין 'וקדשתו', אך בלויים וישראלים עדיף הטעם שלא יבואו לאינצויי [וראה מה שכתבנו במשנב לעיל (ס"ק כד)].

[משנב ס"ק מו]

ובקפ"ת 'זכור' שהוא דאנדנ"א, בנדאי יש להקל⁶⁵.

65) ולהביא לחולה ספר תורה לקרוא לו ביחיד, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה שצג), שמסתבר שאין לעשות כן.

ולענין האם יכולים לברך ברכת התורה כשקוראים רק פרשת זכור, דעת הגר"נ קרליץ והגר"ח קניבסקי (אגרת הפורים פ"א הע' יב) שאם המנין הנמצא עם החולה כבר שמעו את קריאת פרשת השבוע, יכולים

הלכות קריאת ספר תורה סימן קלה קלו קלז

(נג) חשוב, (נא) בכל ענין שרי (סו):

קלו מי הם הנקראים לספר-תורה בשבת, ובו סעיף אחד:

א *בשבת יוים-טוב יוים-הכפורים קורים אחר הלוי (ב) תלמידי חכמים (ג) הממנים על הצבור, ואחריהם תלמידי חכמים הראויים למנותם פרנסים על הצבור (ששואלים אותו דבר-הלכה בכל מקום ואומר), ואחר-כך בני תלמידי חכמים (ג) שאבותיהם ממנים על הצבור, (ד) ואחר-כך ראשי כנסיות (ה) וכל העם:

קלז כמה פסוקים צריכים לקרא לכל אחד, ובו ו' סעיפים:

א *ביום שקורין שלשה אין קורין (א) פחות מעשרה פסוקים, ו'ידבר' עולה (ב) מן המנין, ואי סליק ענינא בכציר מעשרה פסוקים, (ג) כגון פרשת עמלק שאין בה אלא תשעה פסוקים, שפיר דמי: ב אין קורין

א מגלה כא
ב תוספות והרא"ש
ג שם בכמרא

באר היטב

לשני בעלי-בתים שמחה אינה מהם קודם? ת"ח מורה הוראה קודם לת"ח מפלפל ואינו יודע ענין ההורות הלכה למעשה: ת"ח קודם לכהן ע"ה, כהן קודם ללוי ולוי לישראל, ואם שניהם שרים מגריל ביניהם. וכן הדיו בשני ילדים למול אם נולדו בשעה א'. וכן מי שכתב ס"ח פניו או קנאו במקומו של עצמו, הוא קודם למי שגרש ס"ח מאבותיו, שכנה"ג, ע"ש. אם קראו לאחד לעלות ולקרות בתורה ונ"ץ אחר ועמד במקומו אם חיב לשלם לו דמי ברכה שהפסידו, ענין תוס' והרא"ש פרק כסוי הדם וענין בשכנה"ג. ונהגו שגדול הצבור עולה אחרון, ב"י:

קבוע לס"ת. ובפרשת זכור מטר להביא ס"ת אצלו, מ"א: (נג) חשוב. בהג"א בשם א"ו משמע דמרתו בעי, חולה ואדם חשוב, אבל בא"ו משמע דחולה אפלו אינו חשוב וחשוב אפלו אינו חולה שרי, דרכי-משה: (ב) הממנים. במקום שנוהגים שהפרנס עולה אינו רשאי למחל לאחד הם קודמים לאלמנה, ואלמנה לתלוצה, ותלוצה לגרושה, והוא דכלם שרין בדיעת התורה ואין ביניהם פגמים או לזים, שכנה"ג. וכן במקום שנוהגים קשיש ליחיד ס"ת בבהכ"נ, קשעושה שמחה קורין בספר-תורה שלו. וכשיש

באר הלכה

בירושלמי פרק בא לו: פאן את אמרת הלך אחר תונה וכאן את אמרת מוליכין התורה אצלו? אלא על-ידי בני-אדם גדולים התורה מתעלה; מכאן ראה שאין אסור לקרא לתורה עשיר מכבוד לפני תלמידי-חכם, מפני שעל-ידי אנשים גדולים התורה מתעלה, עד פאן לשונו. הרי משמע מדבריו דאנשים גדולים המוקרים בירושלמי הוא לאו דוקא תלמידי-חכמים. ולא העסקתי בדעתו במשנה ברורה מפני שדבריו קשין, שהרי מסוף דברי הירושלמי מכאן בהפוך מזה וכו'. אכן אחרי בינוני ראיתי שהרמ"א בסימן רפב העתיק דין דתשב"ץ בהלכה (ומה שגרשם שם אור זרוע) טעות הוא, שלא נמצא קלל באור זרוע רק בתשב"ץ הנ"ל, שהיה לשונו ממש וכו'. ואולי שהרמ"א מתקן בין לקרותו לתורה ובין להביא ספר-תורה אצלו, דלנה בעיניו חשוב ביותר, ואף-על-גב שהתשב"ץ בעצמו הוציא דינו רק מהירושלמי הנ"ל, הרמ"א החליט את דינו רק מטבא בעלמא. ואיר"י עיין:

* בשבת יוים-טוב וכו'. ועתה נסדר החיובים שהסגן מחיב לצוות לקרותם קודם לאחרים⁽⁷⁾, וכפי הפקחות והנהגות שהנהיגו רבותינו הגדולים, וכפי המבאר בלבוש ומגן-אברהם בסימן רפב ושאר אחרונים. חתן ביום חפתו: חתן בשבת קודם החתנה, שמזמרים אותו; נער שנעשה בר-מצוה באותה שבת⁽⁸⁾; בעל אשה יולדת, בשבת שהולכת לבית-הכנסת; חתן בשבת שאחר החתנה; יארצית בשבת שהוא יום שמת בו אביו או אמו; אבי ילד זכר בשבת שלפני המילה⁽⁹⁾, ויש מקומות שנוהגין שגם המוהל והנסקן הם חייבים, ויש שאין נוהגין כן רק מכבדין אותו בהגבהת הספר-תורה. חתן ביום חפתו, הינו בחל שנעשה החפה ביום זה, הוא קודם לכל החיובים⁽¹⁰⁾, אפלו לנער שנעשה בר-מצוה ביום זה⁽¹¹⁾, וכל-שכן שקודם לאירצית. נער שנעשה בר-מצוה באותו שבוע, אם יש לו עינית [דהיינו שהוא מתושבי העיר] הוא קודם לכל החיובים, כיון שהוא ונתן חנוכה ונכשקוראין נער בר-מצוה, אביו מברך "ברוך שפטני מעשניו של זה"⁽¹²⁾, גדלקמן בסימן רכה, מלבד חתן שמזמירין לו שהוא שנה לו, ויטילו גורל. ואם אין הנער שנעשה בר-מצוה מתושבי העיר, אף שמחביבין לקרותו, מכל מקום אין דוחה שום חיוב של תושבי העיר. חתן בשבת שקודם החתנה הוא גס-כן קודם לכל החיובים⁽¹³⁾, ואפלו אם לא התנה החתנה באותו שבוע, כגון שהולך לעשות חפתו בעיר אחרת רחוק מכאן,

משנה ברורה

ועין בספר שמן-המאור, דבכחשוב אפלו (נא) אינו אנוס שרי; (נג) ויש מחמירין בחשוב לחוד, וטוב שכיין מקום: (נא) בכל ענין שרי. הינו אפלו בלי הננת מקום:

א (א) בשבת יוים-טוב וכו'. שקורין הרבה: (ב) תלמידי חכמים הממנים וכו'. כתב מהר"ל: מצוה לקרות ביום-טוב אנשים המעמידים הקהלה, לפיכך הם קודמין לכל אם אין שם תלמידי-חכם מפלג⁽¹⁾ [מ"א]: (ג) שאבותיהם וכו'. שמחביבין לכבדם בשביל כבוד אבותם⁽²⁾, שיש בזה כבוד לאבות: (ד) ואחר-כך ראשי כנסיות. וכל זה מרי במקומות שאין מוקרין המצות, אלא שעומד המנה וקורא לפי הכבוד, אבל במקומות שמוקרין המצות ונפול המעות לצדקה, כל הקונה אותם יש לו רשות לכבוד למי שירצה, ומלבד שיקרא לכל אחד לפי כבודו⁽³⁾, שלא יבוא לידי מחלוקת [לבוש]; גם יקרא החיובים, שנה לא מקרו לו [שערי-אפרים]: (ה) וכל העם. ועכשו נהגו שגדול הצבור הוא המסים הסדרה⁽⁴⁾ [אחרונים]. כתב בתשובת ר"מ מינץ סימן ו: במקום שנהגו שהפרנס הוא עולה, אינו רשאי למחל לאחד שיקרא במקומו⁽⁵⁾. ופרטי דין זה מבאר לקמן סימן קנג סעיף יב, ענין שם במשנה ברורה⁽⁶⁾. כתב פרי מגדים: מה שנוהגין באיזה קהלות קטנות לקרא לפי השנים עם-הארץ קודם לתלמידי-חכם, לאו שפיר עבדי ואסורא הוא. ועין בבאור הלכה מה שהעמקנו מלבוש ומשערי-אפרים ומיאת האחרונים בענין הנהגת החיובים לעלות לתורה:

א (א) פחות מעשרה פסוקים. איתא בגמרא, שנתקן כנגד עשרת הדברות, או כנגד עשרה מאמרות שבתן נבדק העולם, וענין שם עור⁽¹⁾: (ב) מן המנין. הינו, (ג) אף-על-פי שאין למדין ממנה שום הדיש: (ג) כגון פרשת עמלק. שקורין בפורים, ולא רצו תנ"ל להוסיף

שער הציון

(נא) הנה כאלה רבה כתב דאדלעיל קאי, שהיה חשוב בבית-האסורים שהוא אנוס או שהוא חולה, אבל בספר שמן-המאור משיג עליו דמדרכי הדרכי-משה שהביא מהפדרכי משמע דמצד דבכחשוב לחוד סגי, וכן משמע מהגמ"א דכנת הרמ"א להקל בחשוב לחוד: (נג) הנהגת אשר"י המובא במגן-אברהם: (ה) רש"י:

מילואים

הלכות קריאת ספר תורה סימן קלה

המשך מעמוד קודם

שיוכל לסמוך בשעת הדחק על המקילים בזה ויעלה, כדי שלא יהיה חילול ה' בדבר.

34) כל זה דוקא לענין תעניות של שני חמישי ושני וכדו', אולם לענין תעניות הכתובות שהכל מתענים בהן לבד מי שהוא חולה, כתב לקמן (סי' תקסו ס"ק כא) שכיון שיש פגם אם לא יצא, יזהר לצאת.

35) ובשם החזו"א הובא (דינים והנהגות פ"ה אות ט), ששאלוהו לענין בית הכנסת שהיה בו רק כהן אחד, אם רשאים לבקשו לפעמים לצאת קודם הברכה כדי לקרוא לאחר במקומו, ולא היתה דעתו נוחה מזה, ומי"מ כתב הגר"ח קניבסקי (הע' בשו"ת ישא יוסף ח"ב סי' מא) שלפעמים במקום צורך גדול שהיה חיוב לעלות לתורה אנשים אחרים, התיר החזו"א לבקש מהכהן שיצא.

וכהן הרוצה לצאת מבית הכנסת כשאינו לוי כדי שלא יקראוהו גם 'במקום לוי' [וכדי לצאת דעת מהר"מ בנעט (שו"ת מהר"י אסאד סי' מה) שכושדוע שאין לוי צריך הכהן לצאת כדי שלא יברך פעמיים], דעת הגר"ש אלישיב (שו"ת ישא יוסף שם) שמותר לו לעשות כן, אך לא באופן קבוע.

יראה להטות אונן ולשמוע ממנו. ואף אם עומד ביבין הפרקים, כתב הגר"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד ס"ק יח) שאין לקרוא, ובפרט שהיום לא מוכירים לעולה לתורה לקרוא ביחד עם הבעל קורא.

עוד כתב (שם), שלא יפסיק כדי לומר לחזן לעשות ימי שברך, אולם אם עשה החזן ימי שברך ובאמצע שאלו לשמו, מותר להשיבו מפני הכבוד.

[משנ"ב ס"ק יח]

כִּינן שֶהוּא אֵינוּ יְכוּל לְעֹלֹת³³ וכו', טוֹב יוֹתֵר שְׁלֵף מִבֵּית הַכְּנֶסֶת דְּשָׂמָא אֵיכָא פְּגָמָא³⁴ וכו', שְׁאִין הָרְשׁוּת בְּיָדָם³⁵.

33) ואם קראו למי שאינו מתענה, כתב לקמן (סי' תקסו ס"ק יט) שאם הוא בשני וחמישי בשחרית, יעלה. אולם אם הוא במנחה או בשאר ימי השבוע, כתב שם (ס"ק כא) שיש דעות בין הפוסקים אם יעלה, ובדיעבד אם קראוהו והוא איש תלמיד חכם ומחמת איזה אונס אירע שלא התענה בתענית ציבור, וצר לו לומר להם שלא התענה, נראה

הלכות קריאת ספר תורה סימן קלה

המשך מעמוד 36

כבוד מלכים, וכתב ספר החינוך (מצוה קעט סוף פר' נשא) שאם יבחרו מבני לוי שישיאו אותו כשם שהם היו נושאים הארון תבוא עליהם ברכה.

[משנ"ב ס"ק מט]

יֹום או יוֹמִים קְדָם⁶² וכו', שֶׁהַכְּתָמָה הֵימָה לְצַרְף קְרִיאָה בְּלִבְד⁶³.
62) בביאור הלשון 'יום או יומיים', כתב הא"א (בוטשאטש) שהוא כמו שכתבו האחרונים בביאור 'יום או יומיים' המוזכר בשו"ע לקמן (סי' תנג ט"ט) לענין טחינת החטים לפני הלישה, והיינו שלכתחילה יומיים, ואם אי אפשר, על כל פנים בעיני יום אחד [וכמו שכתב הבאר היטב שם ס"ק יט].

63) ומה שנהגו העולם להקפיד לקרוא בו שלש קריאות, כתב הגר"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פי"ב ס"ח) שאין לזה שום יסוד. אמנם בערוך השלחן (ס"ב) הובא מנהג זה, וכתב בטעם הדבר שעל ידי שלש קריאות נחשב הדבר שטילטלו את ספר התורה לצורך קבוע, אבל בפחות מכן לא טלטלוהו אלא לצורך עראי, ויש בויון בדבר. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד סי' סא אות יג) שבמקום שהתירו לטלטלו ראוי לקרוא בו שלש קריאות, וכן דעת הגר"ש אלישיב (שו"ת ישא יוסף ח"ב סי' מב) שאף על פי שרוב האחרונים אינם מוכירים דין זה, מ"מ כיון שכך נהגו העולם, יש בחוסר ההקפדה על כך משום בויון לספר התורה.

[משנ"ב שם]

אֵלָא שְׁקֵבַע דִּינְרָתָהּ בְּכָאן לְאוּתוֹ זָמֵן⁶⁴.

64) ובאופן זה, אף ביום שקוראים בו בשני ספרי תורה, דעת הגר"ח קניבסקי (שיח הלכה עמ' קמו) שמותר להביא מבית הכנסת סמוך, ואין צורך לגלול את אותו הספר לשתי הקריאות.

61) ולהביא ספר תורה לבית הכנסת בשמחת תורה, כתב לקמן (סי' תרטס ס"ק ט) שיש בזה דעות בפוסקים, והכף החיים (ס"ק פ) כתב שמותר, שזוהו כבוד התורה, והוסיף, שיש סמך למנהג מימות בית המקדש, וכן כתב השערי אפרים (שער ט סמ"ו) שהנהגים כן אין למחות בידם, מאידך, הערוך השולחן (סלי"ב) אסר.

ולהביא ספר תורה לבית שבו יש מנין לחתן בשבת של שבעת ימי המשתה, דעת שו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' לד) להתיר, מכיון שקרובי החתן והכלה רוצים לעלות לתורה ביום שמחה [ובבית הכנסת טירחא דציבורא הוא], נחשב דבר זה לכבוד התורה, וטעם נוסף, שחתן דומה למלך ודינו כאדם חשוב [שמבואר ברמ"א שמוציאים עבורו ספר תורה], ועל פי דעת התשב"ץ (המובא בביה"ל ד"ה ואם) שאף מצד עשירות דינו כאדם חשוב אף אם אינו תלמיד חכם. מאידך, האמרי יושר (סי' קצו ס"ה) כתב לאסור, וכן דעת שו"ת מהרש"ם (חו"ו סי' ד).

ולהעביר ספר תורה לחזר שמתפללים בו סליחות כדי שיהיה שם בשעה שפותחים את הארון לישמע קולנו' ואבינו מלכנו', הורו הגר"נ קרליץ והגר"ח קניבסקי (קונטרס מים חיים מס' 49) שמותר, מאחר שנחשב הדבר כמצוה לכבוד התפילה.

ולהוציא ספר תורה לקראת ספר תורה חדש שמכניסים להיכל בית הכנסת, כתב הברכי יוסף (ס"ק יג) שהמהרי" אבוהב (תשובה כתי') התיר, וכן כתב בעיקרי הד"ט (א"ח סי' ח אות כח). מאידך, השערי אפרים (שער ט סמ"ו, ופתחי שערים שם) כתב שמותר רק עד פתח בית הכנסת או העזרה שמלפניו, אך לא לרחובה של עיר, וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פכ"ו אות יט).

ולהוציא ספר תורה לכבודו של מלך, הביא בפתחי תשובה (יו"ד סי' רפב ס"ק א) בשם מהר"ש כ"ץ (תשובה כתי') שאין למחות בזה מפני